

Ga je stemmen? Dan krijg je een snack. Gemeenten gaan lage opkomst bij verkiezingen creatief te lijf

ACHTERGROND De gemeenteraadsverkiezingen zijn niet populair. De opkomst aanstaande woensdag dreigt nog lager te worden dan in 2022, toen maar de helft van de stemgerechtigden kwam opdagen. Snacks, prikkelarm stemmen of een gratis belbus: om kiezers naar de stembus te lokken, trekken gemeenten en organisaties van alles uit de kast.

Maria Bouwman

zaterdag 14 maart 2026, 16:15 ■ aangepast 16 maart 2026, 06:05

In het kort

- Bij de gemeenteraadsverkiezingen woensdag dreigt een historisch lage opkomst, mogelijk onder de 50 procent van 2022.
- Vooral migranten, jongeren en praktisch geschoolden blijven weg bij de stembus.
- Van verkiezingsfestivals op mbo-scholen tot stemmen in de snackbar: gemeenten zetten alles in.

■ AMERSFOORT

Bij de Tweede Kamerverkiezingen ligt de opkomst doorgaans tegen de 80 procent. De gemeenteraad trekt een stuk minder kiezers. Volgens onderzoeksbureau Ipsos is 61 procent van de kiezers 'zeker' van plan om woensdag te gaan stemmen. In 2022 was dit 64 procent. Omdat lang niet iedereen die van plan is te gaan stemmen daadwerkelijk komt opdagen, is de kans groot dat dit jaar minder dan de helft van de kiezers een stem uitbrengt.

Het verschil in opkomst tussen stad en platteland is groot. In Biblebelt-gemeenten als Staphorst en Urk (75 procent) gaan kiezers trouw naar de stembus, maar zeker in de steden laten kiezers het afweten. In Rotterdam en Helmond bracht vier jaar geleden slechts 39 procent van de kiesgerechtigden een stem uit.

Met name migranten, jongeren en praktisch geschoolden laten verstek gaan bij de gemeenteraadsverkiezingen. In 2022 kwam 31 procent van de praktisch geschoolden naar de stembus, blijkt uit onderzoek van Ipsos. De belangrijkste redenen om niet te komen stemmen: kiezers weten niet op welke partij ze moeten stemmen, hebben geen vertrouwen in de politiek of zijn niet geïnteresseerd.

Jongerenstembureaus

Om dat tijt te keren, zetten gemeenten en maatschappelijke organisaties in op jongerenstembureaus, verkiezingsactiviteiten op mbo-scholen en stemcampagnes in wijken met veel jongeren en migranten.

Zo organiseren de Nationale Jeugdraad en ProDemos in de aanloop naar de verkiezingen zes verkiezingsfestivals op mbo-scholen in Almelo, Assen, Eindhoven, Emmeloord, Emmen en Groningen.

‘Na het stemmen zorgen wij voor een lekkere snack’

In Kampen kunnen jongeren op 18 maart vanaf twaalf uur 's nachts stemmen in Snackbar Timmer, een populaire plek om na het uitgaan eten te halen. 'Na het stemmen zorgen wij voor een lekkere snack', kondigt burgemeester Sander de Rouwe aan op Instagram.

Ga je stemmen? Dan krijg je een snack. Gemeenten gaan lage opkomst bij verkiezingen creatief te lijf

Bureaucratisch gedoe

Straat Consulaat, een organisatie uit Den Haag die dakloze mensen helpt, organiseerde woensdag een oefenstemsessie, waar ongeveer dertig dakloze kiezers op af kwamen. ‘Stemmen is spannend voor mensen die dakloos zijn’, vertelt co-directeur Jan de Vries. Ze hebben vaak weinig vertrouwen in de overheid, en het is een lastig bureaucratisch proces om aan een briefadres te komen. En zonder briefadres krijg je geen stempas toegestuurd.

Het is belangrijk dat dakloze mensen gebruikmaken van hun stemrecht, zegt De Vries. ‘Zoals de Franse schrijver Édouard Louis zegt: “Voor mensen in armoede is politiek een kwestie van leven of dood”’. Maar juist doordat dakloze mensen dagelijks al hun energie kwijt zijn aan overleven, kan stemmen als een te ingewikkelde opgave voelen.

Om zo veel mogelijk mensen naar de stembus te trekken, is Straat Consulaat zelf al voor de derde keer op rij een stembureau. ‘Mensen kennen en vertrouwen ons. Zo proberen we het stemmen zo laagdrempelig mogelijk te maken’, zegt De Vries.

Unieburgers

Ook onder mensen met een migratieachtergrond is de opkomst laag. En dat terwijl zij bij landelijke verkiezingen twintig procent van het totale aantal kiezers vormen. Bij de gemeenteraadsverkiezingen is hun aandeel nog groter. Daarbij mogen niet alleen Nederlanders komen stemmen, maar ook burgers van de Europese Unie en andere migranten die minimaal vijf jaar in Nederland wonen.

In een stad als Amsterdam of Den Haag, waar zestig procent van de bevolking een migratieachtergrond heeft, is de groep kiezers zonder Nederlandse nationaliteit goed voor ongeveer vijftien procent van de zetels in de raad.

In Den Haag, Almere, Amsterdam en Middelburg gingen kandidaat-raadsleden daarom in het Engels in debat. Dat ging de één wat makkelijker af dan de ander: Hart voor Middelburg-lijsttrekker Bert Kollen verontschuldigde zich volgens Omroep Zeeland voorafgaand aan een debat voor zijn ‘steenkolen-Engels’.

In Eindhoven organiseerde D66 een bijeenkomst waar veel expats die bij het nabijgelegen ASML werken op af kwamen, en GroenLinks-PvdA Groningen deelde Engelstalige flyers uit met het motto ‘Fair. Green. Gronings.’

Toegankelijkheid

Soms is er niet alleen figuurlijk, maar ook letterlijk een drempel om te gaan stemmen. Stembureaus die door gemeenten als toegankelijk zijn aangemerkt, zijn dat volgens Ongehinderd en Ieder(in), organisaties die zich inzetten voor een toegankelijker Nederland, in de praktijk lang niet altijd.

Daarom verzamelt Waarismijnstemlokaal.nl informatie over de toegankelijkheid van stembureaus. Wie graag in een prikkalarm stembureau stemt, een kandidatenlijst in braille nodig heeft of met de rolstoel naar binnen wil, kan hier terecht.

Voor mensen met mobiliteitsproblemen is stemmen lastig als er geen stembureau dichtbij is. In sommige gemeenten, bijvoorbeeld in Helmond, Oostzaan, Haarlemmermeer en Lansingerland, is er daarom een gratis belbus om te stemmen.

Burgemeester Jan Zwiers van Midden-Drenthe brengt woensdag zelf een aantal kiezers naar het stembureau. De PvdA in Nissewaard stelt een ‘rode taxi’ beschikbaar voor kiezers. Ook voor FvD-stemmers, belooft de partij desgevraagd op Facebook, want ‘iedere stem telt, zelfs onverstandige stemmen’.